

زنان شما گشتزار شما اند؟

دیزاین: الحاج سليم عابد پیمان سویدن

Ketabton.com

www.masjed.se

۱۳۹۴

تتبع ونگارش :

الحاج امين الدين « سعیدی - سعيد افغانی »
مدير مطالعات ستراتيجیک افغان و
مسؤل مرکز کلتوری بحق لاره - جرمنی

زنان شما گشتزار شما اند؟

بسم الرحمن الرحيم زنان شما گشتزار شما اند؟

پروردگار با عظمت در قرآن عظیم الشان میفرماید: « **ويسئلونك عن المحيض قل هو اذى فاعتزلوا النساء في المحيض ولا تقربوهن حتى يطهرن فاذا تطهرن فاوهن من حيث امركم الله . إن الله يحب التوابين ويحب المتطهرين. نسا وكم حرث لكم فاتوا حرثكم اني شئتم وقداموا لا نفسكم واتقوا الله واعلموا انكم ملاقوه وبشر المؤمنین .** » (سوره بقره آیات 222 و 223).

« از تو در باره (آمیزش با زنان هنگام حیض) سؤال میکنند بگو: که آن نجاست است برای زنان باید که از زنان در حال حیض کناره گیری کنید و با ایشان در حال حیض نزدیکی جنسی ننمائید تا وقتی که پاک شوند پس همینکه غسل کردند و پاک شوند ، پس نزدیکی کنید با ایشان از جایی که الله به شما امر نموده است . (وراه طبیعی زناشویی و وسیله حفظ نسل است) با آنان نزدیکی کنید هر آینه الله دوست میدارد توبه کنندگان را ، دوست میدارد آنهایی را که در پی پاک شدن هستند .

زنان شما گشتزار شما اند از هر طرف که خواستید به گشتزار خود در آئید و در صدد پدید آوردن یا دگاری و نسلی برای خود بر آئید و از خدا پروا کنید و بدانید که شما او را دیدار و ملاقات خواهید کرد و مؤمنین را بشارت ده . در آیه متبرکه که در فوق تذکر یافت ، پروردگار با عظمت ما احکام زناشویی را که وسیله حفظ نسل بشری در روی زمین، محبت و تنظیم کننده بخش از زندگی انسانی است، با دقت و حکمت خاصی به شکل که برای انسانها بیشتر قابل فهم و است، بیان داشته است.

الله تعالی در این آیه متبرکه ابتدا به روابط زناشویی در حال حیض می پردازد ، و احکام آن را بیان میدارد . در این آیه متبرکه به مسلمانان با صراحت تام امر میفرماید ، تا زمانی که زنان شما از حیض پاک نگردند، نباید به آنان نزدیکی نماید، و به تعقیب آن فرموده است که: « **نساؤکم حرث لکم ، فاتو حرثکم انی شئتم** » (زنان شما گشتزار شما اند پس بیایید به گشتزارتان به هر نوعی که خواهید) کلمه « **حرث** » مصدر و به معنای زراعت است و مانند زراعت بر زمینی هم که در آن زراعت می شود، اطلاق می گردد.

علماء میگویند که کلمه (**انی**) از اسمای شرط است، که مانند کلمه (**متی**) در خصوص زمان استعمال می شود، البته گاهی اوقات هم در مکان هم بکار برده میشود.

حالا اگر کلمه (**انی**) را در آیه متبرکه به معنی مکان استعمال گردد معنای آیه عبارت است:

« **شما به گشتزار خود داخل شوید ، از هر محلی که خواستید** » ، و اگر کلمه (**انی**) به معنای زمان مورد استعمال قرار گیرد، معنای آیه عبارت است از:

زنان شما گشتزار شما اند؟

« شما هر وقت خواستید به گشتزار خود بروید. ولی مکان آنرا زنان انتخاب میکنند، نه مردان. »

خلاصه به هر معنای که کلمه (انی) مورد استفاده قرار گیرد، می خواهد این اطلاق را بر ساند، مخصوصاً با قید « **شنتم** » این اطلاق روشنتر به چشم می خورد، و این همان مانعی است که نمی گذارد جمله « **فاتو حر تکم** » دلالت بر وجوب کند، چون معنای ندارد عملی را واجب کند و به تعقیب اختیار انجام آن را به خود واگذار کند.

اگر به حاصل کلام در معنای آیه متبرکه « **نساؤکم حرث لکم** » توجه نمایم در خواهیم یافت که نسبت زنان به جامعه انسانی نسبت گشتزار است به انسان کشت کار، همانطوریکه گشتزار برای بقای بذرونسل لازم است، و اگر نباشد بذرها به کلی نابود می شود، و کشت کار، و دیگر غذای برای حفظ حیات و ابقای آن نمی ماند، همچنان اگر زنان نباشد نوع انسانی دوام نمی یابد، و نسلش از روی زمین قطع می شود، در این هیچگونه شک نیست که پروردگار ما تگون و پدید آمدن انسان و با به عباره دیگر آمدن انسان را الله تنها در رحم مادران قرار داده، و در مقابل طبعیت مردان را طوری قرار داده است که متمایل بسوی زن باشد. و در بین هر دو جنس انسانی (مرد و زن) مودت و رحمت بر قرار بوده و به اثر همین جذب و کشش وسیله باشند برای بقای نسل انسانی.

زنان شما گشتزار شما اند پس بیاید به گشتزار خود به هر نوعی که خواهید. این معنا را میرساند که میتوانید با زنان خود چه از طریق پیش رو و چه از طریق پشت سر و چه به شکل خوابیده و یا هم بشکل ایستاده چه شب باشد و چه روز، قرابت نماید، ولی در همه این احوال از مجرای فرزند مجرای که **فرزند در آن تکوین** می یابد، و در جای که نطفه در آن ذرع میگردد، و طفل از آن دنیا می آید. باید به گشتزار که همان فرج زن است. در محل که « **من حیث امر کم الله** » (در محل که خالق تو بدان امر نموده است) داخل گردید.

دبر (به ضم دال و ب و سکون ری) و عقب زن هیچ وقت گشتزار نبوده و داخل شدن به آن به اساس حکم صریح قرآنی حرام میباشد. « **فأتوهن من حیث أمرکم الله** » پس نزدیکی کنید با ایشان انطوریکه الله تعالی بدان امر نموده است. (بقره آیت ۲۲۲)

نه تنها قرآن عظیم الشان از جماع از دبر منع فرموده است، بلکه پیامبر اسلام و ناجی بشریت محمد صلی الله علیه و سلم با صراحت فرموده است: « **لا تأتوا النساء فی أدبارهن** » (نیایید زنان را در دبر های شان) (احمد، ابن ماجه و ترمذی).

در حدیثی دیگری از حضرت ابو هریره (رض) روایت شده که پیامبر صلی الله علیه و سلم فرموده است: « **ملعون من أتى امرته فی دبر** » (لعنت شده بر کسیکه بیاید زن خود را در دبرش). (احمد و اصحاب سنن) به سند

زنان شما گشتزار شما اند؟

صحیح روایت گردیده که حضرت عمر (رض) به پیامبر صلی الله علیه وسلم گفت: «**حولت رحلی البارحه**» (یعنی وارونه کردم با رخویش را دیشب) پس پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: «**أقبل وأدبر وأتق اليحضة والدبر**» (بیا از جانب پیش و از جانب پس و پرهیز کن از وطی زن در حالت حیض و در دبر) (احمد)

بدون شك که ضرر جماع شخص با زنش در دبر کمتر از خطر جماع در حال حیض یا نفاس نیست. بنابر مهم بودن موضوع است که پردگار ما در بدو آیه متبرکه مسایل حیض را توضیح و تشریح مینماید و بعداً به مساله که زنان شما گشتزار شما اند می پردازد.

حیض :

همانطوریکه ملاحظه فرمودید :

الله تعالی در بدو آیه (222 و 223) سوره بقره میفرماید: «**ویسئلونک عن المیحض قل هو اذی ..**» کلمه (**میحض**) مصدر (حاضت المرأة تحيض) است، و معنی آن چنین میشود :

«**حیض** جریان خون است که از شر مگه زن بدون ولادت و پارکی در حالیکه دارائی صحت است، خارج میگردد» و چون این مصدر مختص زنان است لذا اسم فاعل آن را مذکر هم می آورند، و میگویند **زن حائض**. «**میحض**» پرودگار «**اذی**» معرفی داشته اند، و این بدین معنای است که خون که به عادت زنان متعلق میگردد، و از عمل خاصی حاصل می شود که طبیعت زن در مزاج خون طبیعی زن انجام می دهد، و مقداری از خون طبیعی او را فاسد، و از حال طبیعی خارج نموده، و به داخل رحم می فرستد، تا بدین وسیله رحم را پاک کند، و یا اگر جنین در آن باشد، با آن خون جنین را غذا دهد، و یا اگر طفلی بدنیا آمده ماده اصلی برای ساختن شیر جهت طفل را آماده سازد.

مفسرین تفسیر کلمه «**اذی**» را به معنای ضرر گرفتند، و **میحض** را هم به معنای جمع شدن با زنان در حال حیض گرفته و در مجموع در معنای آیه متبرکه گفته اند: «از تو می پرسند آیا در چنین حالتی جایز است که انسان با زن خویش آمیزش کند؟ در جواب آن گفته شود، این عمل ضرر است. و این مسله به فهم منطقی هم دقیق است طوریکه اطباء هم گفته اند: «**طبیعت زن در حال حیض سرگرم پاک کردن رحم، و آماده کردن آن برای حامله شدن است، و جماع در این حالت این نظام را مختل می سازد، و به نتیجه این عمل طبیعی یعنی به حمل (و به رحم زن) ضرر میرساند. پس «**فاعتزلوا النساء فی المیحض، ولا تقر بوهن ..**» کلمه «**اعتزال**» که جمله «**فاعتزلوهن**» امر از آن است، به معنای عزلت گرفتن، و دوری جستن از آمیزش است. و مراد از **اعتزال ترک** نزدیکی از محل خون است.**

زنان شما گشتزار شما اند؟

سبب حیض:

ام المؤمنین بی بی عائشة (رض) روایت نموده که پیامبر اسلام در مورد حیض فرمود: « **إن هذا امر کتبه الله تعالی علی بنات آدم** » (متفق علیه « حیض امریست که خداوند تعالی بر دختران آدم لازم کرده است.)

نظریات مذاهب مختلف در مساله حیض:

در مساله حیض یهودی ها شدت عمل را بخرچ داده اند، مردان یهودی در حال حیض زنان، حتی از غذا و آب و محل زندگی و بستر زنان دوری می کردند، و در تورات نیز احکامی سخت در باره زنان حائض و کسانی که در محل زندگی و در بستر و غیره با ایشان نزدیکی می کنند وارد شده است. اما نصارا، در مذهب خویش هیچگونه حکمی را در مورد جماع و نزدیکی با زنان، ذکر نه نموده اند. حالت مشرکین عرب نیز در همین وضع بود، ولی ساکنین مدینه و دهات اطراف آن، از این کار اجتناب می کردند، و این بدان جهت بود که آداب و رسوم یهودیان در ایشان سرایت کرده بود و همان سخت گیری های یهود را در معاشرت با زنان حائض معمول و مراعات می داشتند، و اما سایر اعراب، حتی این عمل را مستحب هم میدانستند، می گفتند جماع با زنان در حال حیض باعث می شود فرزندی که ممکن است در نطفه بوجود آید خوانخوار باشد، و خونخواری در میان عده ای از عشایر اعراب صحرائین صفت خوبی به حساب میرفت.

جماع در هنگام حیض:

شریعت اسلام بر اساس حکم قرآن عظیم الشان جماع در هنگام حیض را منع و حتی حرام اعلام نموده، و پیروان خویش را از آمیزش در حال حیض منع نموده است.

دین اسلام به صراحت تام به پیروان خویش هدایت داده است تا « از زنان در حال حیض کناره گیری نماید. » ولی در سایر معاشرت با زنان حائض راه وسط و میانه را نه افراط یهودیت و نه تفریط نصارا را در پیش گرفته، و به پیروان خویش هدایت داده است که در هنگام عادت زنان از محل ترشح خون با زنان خویش نزدیکی نکنند. ولی از سایر تمتعات میتواند مستفید گردند.

همه علما بر این رای اند که جماع مرد با همسر خود در حال حیض حرام است، و بر زن واجب است که همسر خود را از این عمل باز دارد و با آن مخالفت ورزد که با درخواست شوهرش در این مورد موافقت نکند زیرا اطاعت از مخلوق در مقابل مخالفت با خالق جائز نیست.

امام نووی رحمة الله در شرح مسلم (۲۰۴ / ۳) میفرماید: اگر مسلمانی معتقد به جواز آمیزش با حائض در فرجش (از راه طبیعی) باشد، کافر و مرتد می شود؛ و اگر کسی این کار را انجام دهد و معتقد به حلال بودن آن نباشد اگر فراموش کرد یا از وجود حیض خبر نداشت یا ندانست که حرام

زنان شما گشتزار شما اند؟

است یا کسی به زور او را وادار به این کار کرد، هیچ گناهی بر او نیست و کفاره هم ندارد؛ اما اگر عمداً و با آگاهی از فرا رسیدن حیض تحریم آن و با اختیار، با زن حائض آمیزش کرد مرتکب گناهی کبیره شده است، امام شافعی هم به کبیره بودن آن تصریح کرده است. بر او واجب است که توبه کند، و در وجوب کفاره بر او دو نظر وجود دارد. در حدیث ابن عباس (رض) آمده است که: پیامبر صلی الله علیه وسلم در باره مردی که با زن حائض خود آمیزش کرده بود، فرمودند: «یتصدق بدیناراً و نصف دینار» (یک یا نصف دینار صدقه دهد). (صحیح سنن ابن ماجه: ۵۲۳)، (سنن ابو داود: ۲۶۱/۴۴۵/۱)، (سنن نسائی: ۱/۱۵۳)، (سنن ابن ماجه: ۶۴۰/۲۱۰/۱). مختار بودن شخص (در پرداخت نصف دینار یا یک دینار) که در حدیث آمده به تفاوت بین اول حیض و آخر آن بر می گردد. به دلیل حدیث موقوفی که از ابن عباس روایت است که:

«**إن أصابها في فور الدم تصدق بدینار وإن كان في آخره فنصف دینار**» (اگر در ابتدای حیض با او آمیزش کرد یک دینار و اگر در آخر حیض با او آمیزش کرد نصف دینار صدقه بدهد). (صحیح سنن ابو داود: ۲۳۸)، (سنن ابو داود (عون المعبود): ۲۶۲/۲۴۹/۱)

نظر اطباء در مورقرابت جنسی در مدت حیض

طب امروزی بر این امر معتقد است که: «دوره حیض با وصف آنکه یک امر کاملاً طبیعی میباشد برای زنان موجب درد های مختلف میگردد. در زمان حیض عادتاً دگرگونی هایی در مزاج زنان به مشاهد رسیده، در تمام بدن احساس کرفتگی نموده و در د های شدیدی را در کمر احساس می نمایند. بر علاوه درد های دیگری نیز دیده میشود که همه در ذات خود از جمله اعراض حیض به حساب میرود. اگرچه از لحاظ علمی حیض را نمیتوان مرض مسما نمود اما خطرات آن از مرض کمتر نیست زیرا زن درد های در دوران حیض احساس می کند که به ضعف شدید جسمانی مبتلا میگردد. و برخی از اوقات شدت این درد ها در عده از زنان موجب ایجاد قولنج ها گردیده و زیاتر وقت با اعراض هیستری همراه گردیده و به بیهوشی می انجامد.

هدف از توضیحی این نکات به منظور آنست که فقط زن است که در معرض تمام این مشکلات قرار گرفته است. همچنان کلمه «**آذی**» که در آیه متبرکه ذکر از آن بعمل آمده است مفهوم پلیدی خون و کثافت محل را میرساند که مرد مذهب را به دوری از آن وامیدارد.

باید تذکر داد که ترشحات بدن انسان به دونوع تقسیم میگردد: یکی از آنها دارای فایده و به نفع جسم انسان است، مانند ترشحاتی که به هضم غذا و یا تناسل و تولد کمک مینماید و یا ترشحات که داخلی که جهاز و بافت های جسم را

زنان شما گشتزار شما اند؟

تنظیم میکند این نوع ترشحات برای حیات و دوام آن ضروری ، وبدون ضرر می باشد.

نوع دوم ترشحاتی است که بدون فایده است و لازم آن را از جسم دور ساخت ، اگر این مواد که سمی است در بدن باقی بماند ، به جسم زیان میرساند . مانند ادرار ومدفوع ، عرق وحیض و...

خون حیض که خون فاسد ونجسی است ، از جمله ترشحات مضره بحساب آمده وباید از بدن خارج گردد ، این خون دارائی میکروبهائی است که نه تنها موجب درد ها برای زن میشود بلکه اگر عمل جنسی در این مدت صورت بپذیرد موجب التهابات حاد اعضای تناسلی مرد نیز میگردد. زیرا میکروب بداخل قنات بولی راه یافته وبعضاً مثانه وهر دو حالب را نیز مصاب می سازد ؛ ودر برخی از اوقات التهابات به غده کوبر ، پروتستات ، غده های تولید کننده منی ، خصیه ها وبریخ نیز سرایت میکند.

التهاب قنات بولی موضوع ساده نیست بلکه درد های وعوارضی برشخص می گذارد که طاقت فرسا میباشد.

وبرخی از اوقات همین التهابات مانع دفع ادرار میگردد . ویا هم انسان را به درد های شدید مواجه می سازد ؛ که تحمل ناپذیر است. این التهابات با افزایش شدت مذی همراه بوده که در حالات پیشرفته با خون توأم میشود. وموجب تب، لرزه ودر نهایت موجب ضعف جسمی میگردد. اگر این التهاب مجری خلفی را مصاب سازد اندازه چرك با خون امیخته گردید و زمینه ادرار را به مشکلات مواجه ساخته وانسان به درد های شدید مواجه میگردد ، جسم ضعیف شده وموجب کم اشتها ی میگردد ، واكثراً این وضعیت با تب وسرعت ضربان قلب دوام می یابد ودر زیاتر از موارد به مرض مزمن مبدل میگردد وخطرات دیگری را از جمله التهابات حشفه وقلفه را بوجود آورده ، ودر نهایت در بسیاری موارد موجب عملیه قطع ذکر می انجامد تا از مسموم شدن سایر بدن جلوگیری بعمل آید.

آنچه تا اکنون ذکر نمودیم به سبب التهاب بیسط در مجری بولی میباشد وبعبید نیست که اگر التهاب به حالب ها وقاعده کلیه ها سرایت کند و مانع پایین شدن بول گردد این عمل در قدم نخست موجب تسمم خون شده وخطر حتمی مرگ در قبال دارد.

اموری که در حال حیض مباح است:

در حدیث متبرکه از انس بن مالك (رض) روایت است که : « زنان یهود زمانیکه دوره حیض شان فرا میرسید ، آنان را از خانه بیرون میکردند واز خوردن ونوشیدن با او دوری می نمودند ، صحابه کرام این مساله را از پیامبر صلی الله علیه وسلم پرسیدند . در جواب سؤال صحابه این آیه متبرکه نازل شد: « **ويسأ لونك عن المحيض قل هو أذى ..** » تا آخر آیت ، پیامبر صلی الله علیه وسلم بعد از قرائت این آیه متبرکه فرمود : « با زنان

زنان شما گشتزار شما اند؟

حائض در يك خانه زندگى كنيد و هر كارى ديگرى را انجام دهيد الا جماع «
(اين حديث را مسلم ، نسائى ، ابو داود ، ترمذى ، وابن ماجه روايت کرده
است .)

نفاس چیست:

نفاس خونى است كه بعد از ولادت يا بعد از خروج اكثریت حصه طفل
(ولو سقط هم باشد) از شر مگاه زن خارج ميشود.
حد اعظم مدت نفاس چهل روز ، حد اقل ندارد وثبوت آن به نشانه ء
ديگرى غير از ولادت محتاج نيست . (امام شافعى (رح) حد اعظم مدت
نفاس را شصت روز و حد اكثر آنرا چهل روز معرفى داشته است در حاليكه
امام مالك حد اعظم نفاس را شصت روز معرفى نموده است .
از أم سلمه (رض) روايت است : « كانت النفساء تجلس على عهد رسول الله
صلى الله عليه وسلم أربعين يوماً » « نفساء » (زنانى كه وضع حمل مى
كنند) زمانى پيامبر صلى الله عليه وسلم چهل روز مى نشستند (يعنى نماز
وروزه را داد نمى كردند) (صحيح سنن ابن ماجه ، (۵۳۰) ، سنن ابو داود
(عون المعبود) : ۳۰۷ / ۵۰۱ / ۱) ، (سنن الترمذى) ۱۳۹ / ۹۲ / ۱)
(سنن ابن ماجه ۶۴۸ / ۲۱۳ / ۱)

استحاضه:

استحاضه عبارت از جارى شدن خون از قسمت پايين رحم در غير وقت
حيض و نفاس پس هر خونى كه بيشتر از مدت حيض يا نفاس و يا كمتر از حد
اقل آن ، يا قبل از سن حيض كه نه سالگى است ، بيايد استحاضه ميباشد. قبل
از سن حيض كه نه سالگى است ، بيايد استحاضه ميباشد .

يادداشت :

اگر زن مستحاضه اى بالغ شد و توانايى تشخيص دادن (خون حيض
و غير آن) را نداشت ، بـه عادت رايج در زنان (خويشاوندش)
مراجعه كند ، به دليل فرموده پيامبر صلى الله عليه وسلم به حمنه بنت
جحش : « إنما هذه ركضة من ركضات الشيطان فتحيضى ستة أيام أو سبعة فى
علم الله ، ثم اغتسلى ، حتى إذا رأيت أنك قد طهرت واستنقيت فصلى أربعاً
وعشرين ليلة أو ثلاثاً وعشرين وأيامهن ، وصومى فإن ذلك يجزيك وكذلك
فاعلى فى كل شهر ، كما تحيض النساء وكما يطهر لميقات حيضهن وطهرن
» « اين ضربه اى از ضربات شيطان است ، و توشش يا هفت روز را (خدا
مدت آن را مى داند) حيض حساب كن ، سپس وقتى ديدى كه پاك شدى ،
غسل كن ، بيست و چهار يا بيست وسه شبانه روز نماز بخوان و روزه
بگير ، اين تو را كفايت مى كند ، و در هر ماه اينچنين عمل كن ، همانطور
كه زنان در اوقات مشخصى حيض و پاك مى شوند » .

(سنن ابوداود (عون المعبود) : ۲۸۴ / ۴۷۵ / ۱) ، سنن الترمذى : ۱۲۸ /
(سنن ابن ماجه : ۶۲۷ / ۲۰۵ / ۱)

زنان شما گشتزار شما اند؟

احکام مستحاضه:

آنچه بر زن حیض حرام می شود بر مستحاضه حرام نیست . ولی بر زن مستحاضه واجب است که برای هر نمازی وضو بگیرد ؛ به دلیل فرموده پیامبر صلی اله علیه وسلم به فاطمه بنت ابی حبیش : « **ثم توضع لکل صلاة** » (سپس برای هر نمازی وضو بگیر) (صحیح سنن ابن ماجه : ۵۰۷) ، (سنن ابوداود) (عون المعبود) : ۱۹۵ / ۴۹۰ / ۱ (سنن ابن ماجه : ۶۲۴ / ۲۰۴ / ۱)

سیلان الرحم :

سیلان الرحم عبارت از حالت است که : از فرج زن رطوبتی به رنگ سفید یا زرد بطور مرتب و پیهم خارج میشود . احکام سیلان الرحم مانند احکام استحاضه میباشد. زن مبتلا به سیلان الرحم باید نماز بخواند ، روزه بگیرد و قرآن را تلاوت کند . البته برای هر نماز وضوی جداگانه گرفته هنگام استنجاء فرج خود را خوب پاک بشوید.

حسن خاتمه :

در اخیر این مبحث، منحیث حسن خاتمه از پروردگار با عظمت میخواهم که اول مرا و بعداً سایر نویسندگان محترم ما را هدیت فرمایند که در تفسیر کلام الهی با امانت داری و فهم قرآنی و انسانی برخورد نموده و از استهزا و اهانت جلوگیری بعمل آرند .

واخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمین

زنان شما گشتزار شما اند؟

منابع عمده :

کتاب روح الدین الاسلامی: نوشته: عقیف عبد الفتاح طباره
تفسیر کابلی،
صحیح مسلم،
صحیح بخاری،
ریاض الصالحین،
ارکان و شرایط و احکام نکاح، تألیف: مولوی داکتر محمد سعید « سعید افغانی »

زنان شما گشتزار شما اند؟

تتبع و نگارش : الحاج امین الدین « سعیدی- سعید افغانی »
مدیر مرکز مطالعات ستراتیژیکی افغان و
مسؤل مرکز فرهنگي دحق لاره - جرمني

درس ارتباطي- ایمیل: saidafghani@hotmail.com

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**